

In memoriam Kallós Zoltán

1926-2018

In het artikel over Mezőség, verschenen in ons vorige nummer, schreven we ook over Zoltán Kallós, zijn landhuis en museum in Válaszút en over zijn activiteiten op folkloristisch gebied. Op de dag dat het blad verscheen bereikte ons het droevige nieuws dat hij op 92-jarige leeftijd is overleden. Bewonderaars uit Hongarije en Transsylvanië reisden in grote getale naar Válaszút (Răscruți) en Koloszvár (Cluj) om zijn begrafenis bij te wonen. Een waar leger aan muzikanten speelden de door hem zo geliefde muziek, zowel op zijn landgoed als op de begraafplaats van Koloszvár

Előző számunkban, a Mezőségről készített írá-sunkban szövegtünk Kallós Zoltán folklorista tevé-kenységéről, a Válaszúton létrehozott épülete-gyűjtéséről, múzeumáról. Sajnos már a megjele-nés utáni napon jött a hír, hogy 92 éves korában elhunyt. Temetésére rengeteg magyarországi és erdélyi tisztelője elutazott Válaszútra (Răscruți) és Koloszvárra (Cluj). Zenészek egész serege húz-ta kedvenc nótáit mind a válaszúti kúria udva-rán, mind a koloszvári temetőben.

Kallós Zoltán a legnagyobb kortárs népzene-gyűjtőnek számított, munkásságát a legma-gasabb magyarországi kitüntetéssel ismerték el. Gyűjtőmunkáját még az ötvenes években kezdte el, amikor Moldvában tanítószkodott. Magyar-országban azonban Balladák könyve című gyűj-téseivel vált híressé 1970-ben, ami egymás után öt kiadást ért meg. De gyűjtötte a népköltészet más ágait is, azonban legfőképpen a népdalokat és a hangszeres népzénet. Kodály Zoltántól ka-pott magnetofonjával olyan helyekre jutott el, ahová senki más. Négy régióra összpontosította figyelmét: a lapunk előző számában bemutatott Mezősre, a következő számban várható Kalota-szegré, továbbá a Keleti-Kárpátok hegyei közötti Gyimesre, s az azon túli Moldvára. Helyismeretével nagy segítségére volt az 1972-ben beindult ma-gyarországi táncmozgalomnak. A gyűjtőútra induló városi zenészeket szinte mind ő igazította el, ő tudta, melyik faluban kit érdemes megkeres-ni, hol lesz lakodalom vagy egyéb rendezvény. En-nek idővel egyre nagyobb jelentősége lett, mert a nyolcvanas években a diktatúra egyre fojtoga-tóbbá vált. Nem volt szabad magánházaknál meg-szállni, népzénet gyűjteni, felvételeket Magyar-or-szágra áthozni stb. Csak megbízható emberekhez volt érdemes menni, s különböző trükkökre volt szükség, hogy Romániából hangfelvételeket, írá-sokat 'kicsempésszenek'.

A kilencvenes években, a rendszerváltás után új lehetőségek nyíltak meg. Visszaszerezte szülei vá-laszúti kúriáját, ott táncbörököt szervezett a vi-

Zoltán Kallós gold als de belangrijkste verza-melaar van volksmuziek van deze tijd. Voor zijn werk ontving hij de hoogste Hongaarse on-derscheidingen. Hij begon met het bijeenbrengen van volksmuziek in de jaren 50 toen hij in Molda-vië les gaf. (De huidige provincie West-Moldavië in Roemenië) In Hongarije verwierf hij in 1970 grote bekendheid met zijn verzameling volksmuziek die verscheen onder de titel Het boek der balladen. Het boek werd maar liefst vijf keer herdrukt. Hij verzamelde diverse vormen van volkspoëzie maar de nadruk lag toch op volksliederen en instrumen-tale volksmuziek. Met zijn, van Zoltán Kodály ge-cregen, bandrecorder trok hij naar plaatsen waar anderen niet kwamen. Hij richtte zijn aandacht op vier regio's: Mezőség, waar we in het vorige num-mer over schreven, Kalotaszeg, waar we in het volgende nummer aandacht aan zullen besteden, Gyimes in de oostelijke Karpatenen de provincie Moldavië in het noordoosten van het huidige Roe-

lóg minden tájáról érkezőknek, a szórványban élő magyar gyerekeknek iskolát alapított, majd iskolát építtetett nekik, utóljára múzeumot is. Kallós Zol-tán ugyanis nem csak a szellemi örökséget gyűj-tötte és ápolta, hanem a tárgyi népművészetet is. Múzeumában külön szobák vannak berendezve az általa kutatott régióknak, s nem csak a magyar népművészet tárgyi emlékeinek, hanem a román-nak és a szásznak is.

Kallós Zoltán maga is jó énekes volt, szívesen lé-pett fel még a nyolcvanas éveiben is a tánczéta-lálkozásokon és más rendezvényeken. Énekét több hanglemmez őrzi, például a Téka és az Ökrös együt-tes kíséretével. Zenei gyűjtéseit előbb kazettákon, majd CD-ken adta ki a Kallós archívum sorozat-ban.

Az üldöztetések miatt sokáig nem volt könnyű élete, de megérhette, hogy lássa, munkájának gyümölcse beérett, s nem vitte a sirba magával a tudását. Könyvek, lemezek, filmek őrzik tevé-kenységének eredményeit, s emléket mindazok szeretete, akik ismerték. ■

Abkarovits Endre

menië. Met zijn kennis van de lokale omstandig-heden kon hij veel betekenen voor de Hongaarse Danshuisbeweging die vanaf 1972 actief is. Hij hielp alle stedelijke muzikanten die op het platteland muziek gingen verzamelen, op weg. Hij wist wie je in welk dorp moest opzoeken, waar huwelijken of andere festiviteiten plaatsvonden. Zijn rol werd steeds belangrijker want in de jaren '80 werd de dictatuur in Roemenië steeds verstikkender. Het was verboden in privéwoningen te overnachten, volksmuziek te verzamelen, opnamen mee te ne-men naar Hongarije enzovoort. Je kon je slechts tot enkele vertrouwde personen wenden en je moest steeds nieuwe trucs bedenken om opna-men en geschriften Roemenië uit te smokkelen.

De jaren '90, na de omwenteling, brachten nieuwe mogelijkheden. Kallós kreeg het ouderlijk landhuis in Válaszút terug waar hij volksdansen-evenementen organiseerde voor belangstellenden uit de hele wereld. Voor de Hongaarse kinderen onder de lo-kale bevolking richtte hij een school op en liet daar een nieuw gebouw voor neer zetten. Later richtte hij ook een museum in, want behalve het geestelijk erfgoed verzamelde Kallós ook allerlei volkskunst en legde zo een collectie tastbaar cultureel erf-goed aan. In zijn museum zijn verschillende kamers ingericht in de stijl van de diverse regio's waar hij onderzoek had gedaan, niet alleen Hongaarse stij-len maar ook de Roemeense en Saksische.

Kallós was zelf ook een goede zanger, in de jaren '80 trad hij veel en graag op bij danshuisbijeen-komsten en andere evenementen. Hij maakte op-namen met onder meer de bands Téka en Ökrös. Zijn muziekverzameling is uitgebracht in de serie Kallós-Archief.

Vanwege de langdurige repressie en tegenwer-king was zijn leven niet makkelijk, maar hij heeft wel de vruchten van zijn inspanningen kunnen zien. Hij heeft zijn kennis niet meegenomen in het graf, maar in tal van boeken, platen en films zijn de resultaten van zijn noeste arbeid voor iedereen beschikbaar. ■

Vert. Wim Kersbergen